

Eén plus één is drie

Het verhaal van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming

Dat de creatie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt een werk van lange adem is geweest, moge duidelijk zijn. Op initiatief van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) en met de financiering van Federaal Wetenschapsbeleid (toen nog Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden) is het project begin 1999 van start gegaan met een inventaris van de socio-economische gegevens in de databestanden van de zes socialezekerheidsinstellingen die van bij het begin in het project zijn gestapt. Een kleine twee jaar later was de permanente koppeling van jaargang 1998 een feit en kon begonnen worden met de grondige en kritische evaluatie van de eerste resultaten. Ondertussen omvat het Datawarehouse data tot en met 2004. Het aantal deelnemende instellingen is haast verdubbeld, waardoor het zicht op het socio-economische landschap in die mate verbreedde dat een naamsuitbreiding tot Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (Datawarehouse AM&SB) zich opdrong.

Historiek en toekomstperspectief

Arbeidsmarktonderzoekers kunnen voor hun onderzoek aan de slag met twee soorten informatie. Er zijn de *enquêtes*, die de onderzoeker, erop uit om het onderzoek een optimale startpositie te gunnen, het onmiskenbare voordeel van de controle geven. Bij menswetenschappen is het immers niet mogelijk om zoals bij de exacte wetenschappen in een laboratorium de optimale onderzoeksomgeving te creëren. Een doordachte steekproeftrekking en een gerichte vraagstelling zijn dus welkomte mogelijkheden die de onderzoeker toch al een eind op weg helpen om van de respondenten net die informatie

nodig voor het onderzoek te verkrijgen. Maar aan bevragingen zijn ook tal van nadelen verbonden. Enquêtes zijn tijdrovend, duur, afhankelijk van de bereidheid van de respondenten om mee te werken, gebaseerd op steekproeven en dus ook onderhevig aan afwijkingen en schommelingen die een zuiver beeld van de te onderzoeken materie kunnen vertroebelen.

Er bestaan ook *administratieve bronnen*, data die beschikbaar zijn bij instellingen van overheid en sociale zekerheid. De data zijn al verzameld én gecontroleerd op hun juistheid, wat de onderzoeker een enorme tijds- en kostenbesparing oplevert. Van nature zijn deze data evenwel niet verzameld met het oog op statistisch gebruik, maar bijvoorbeeld op het innen van belastingen en socialezekerheidsbijdragen of het uitbetalen van uitkeringen.

Een onmiddellijk gevolg is het partieel karakter van administratieve data, zowel wat populatie (de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) kent bijvoorbeeld niet alle werkzoekenden maar enkel de werkzoekenden die een uitkering ontvangen) als wat verzamelde informatie betreft (de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) kent bijvoorbeeld geen onderwijsniveaus van de werknemers, omdat dit irrelevant is voor de berekening van sociale bijdragen).

Op dit probleem van partiële gegevens wil het Datawarehouse AM&SB een antwoord bieden. De permanente, geanonimiseerde *koppeling* van data

uit socialezekerheidsinstellingen leidt ertoe dat de puzzelstukjes die door de instellingen slechts elk apart kunnen worden belicht, samengelegd worden tot een consistent beeld van de arbeidsmarkt. Het *permanent karakter* van de koppeling garandeert dat de gegevensuitwisseling tussen de instellingen efficiënt, relatief eenvoudig, weinig tijdrovend en een stuk goedkoper kan gebeuren. Dat de koppeling *geanonimiseerd* verloopt is een evidentie ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

De koppeling van data van de zes socialezekerheidsinstellingen van het eerste uur (RSZ, RSZPPO, RVA, RSVZ, RIZIV en RKW) heeft voor een stevige ruwbouw gezorgd. Maar het werk is nog niet af, heel wat belichte aspecten vragen om verfijning en verdieping. Vanaf jaargang 2003 stappen tal van nieuwe partners mee in het project: CIMiRe, FAO, FBZ, NIC, PDOS, RVP en POD Maatschappelijke Integratie. Op middellange termijn komen daar ook nog data van de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten (VDAB, Forem, BGDA) bij. Ondertussen is nagenoeg de volledige Belgische populatie in het Datawarehouse AM&SB gekend. Waar de uitbreiding met nieuwe bronnen vroeger vooral leidde tot een toename van het aantal gekende personen in het Datawarehouse AM&SB, brengt een nieuwe uitbreiding voortaan vooral een verdieping van de kennis over de reeds aanwezige populatie met zich mee.¹

De transitionele arbeidsmarkt, nu ook in beeld

Sinds Günther Schmid het concept van de transitionele arbeidsmarkt lanceerde, maakt dit denkschema alsmaar meer opgang. Het schema gaat uit van een aantal hoofdsegmenten op en rond de arbeidsmarkt (niet-arbeidsmarktactief, gepensioneerd, uitkeringsgerechtigd, vorming en opleiding en betaalde arbeid). Tussen deze segmenten bestaat een continue in-, uit- en doorstroom. Werkzoekenden gaan opleiding volgen en vinden daarna een betaalde job, werknemers nemen loopbaanonderbreking en gaan daarna opnieuw aan de slag, ...

De hoofdsegmenten kunnen statistisch in beeld gebracht worden via de klassieke, geaggregeerde beschrijvende statistieken. Maar een volledig begrip

van de werking van de arbeidsmarkt vereist dat ook de stromen en overgangssituaties in beeld komen. Het loopbaanperspectief is de laatste jaren een rode draad geworden doorheen het Europese, federale en regionale arbeidsmarktbeleid. De meerwaarde die het Datawarehouse AM&SB hier biedt, is onschatbaar. De gemaakte koppelingen maken het niet enkel veel eenvoudiger om verbanden te leggen tussen de data van de participerende instellingen, ook het opvolgen van (geanonimiseerde) personen doorheen de tijd behoort voortaan tot de mogelijkheden. Al lijkt het ondertussen een evidentie, bij de start van het Datawarehouse-project keken velen verrast op bij het horen van de belofte dat binnen afzienbare tijd vlot data beschikbaar zouden zijn over loopbanen doorheen de tijd.

De ruggengraat van het Datawarehouse AM&SB

De ruggengraat van het Datawarehouse AM&SB is de nomenclatuur van socio-economische posities. Deze variabele is een op maat van het Datawarehouse AM&SB ontwikkelde indeling van posities op of rond de arbeidsmarkt en wordt gecreëerd op basis van informatie uit alle deelnemende instellingen. De bedoeling is dat de nomenclatuur structuur biedt aan de enorme hoeveelheid informatie in het Datawarehouse AM&SB. Viermaal per jaar, op elke laatste dag van een kwartaal, wordt een foto gemaakt van de populatie die op dat moment in het Datawarehouse AM&SB is gekend. Op basis van de informatie uit alle deelnemende instellingen wordt de bevolking zeer gedetailleerd ingedeeld volgens arbeidsmarktpositie.

Het Datawarehouse AM&SB omvat alle personen die gekend zijn bij één of meerdere van de deelnemende socialezekerheidsinstellingen én de gezinsleden van deze personen (gedefinieerd als alle personen die gedomicilieerd zijn bij de referentiepersoon van het gezin). Tabel 1 illustreert voor het derde kwartaal van 2001 hoe de nomenclatuur de populatie verdeelt over de verschillende socio-economische posities. Op 30 september 2001 zijn 8 724 500 personen gekend bij het Datawarehouse AM&SB. We beschouwen hier de totale Datawarehouse-populatie, inclusief de personen buiten de arbeidsleeftijd (18-64 jaar).

Tabel 1.

Populatie van het Datawarehouse AM&SB volgens de nomenclatuur van socio-economische posities (België; 30 september 2001)

1. Werkend	3 977 513
1.1. Werkend in loondienst	3 203 240
1.1.1. Werkend in één job in loondienst	
1.1.1.1. Werknemer of werkgever ontvangt een uitkering in het kader van de werkloosheidsreglementering	
1.1.1.1.1. Werkend in één job in loondienst, met tussenkomst van de RVA in het kader van een activeringsprogramma	15 179
1.1.1.1.2. Werkend in één job in loondienst, met tussenkomst van de RVA in het kader van een halftijdse brugpensioenering	1 131
1.1.1.1.3. Werkend in één job in loondienst, met tussenkomst van de RVA in het kader van een deeltijdse loopbaanonderbreking	78 408
1.1.1.1.4. Deeltijdarbeid in één job in loondienst met behoud van rechten en inkomensgarantie-uitkering, geen tussenkomst van de RVA in het kader van een ander activeringsprogramma	31 345
1.1.1.1.5. Werkend in het kader van een PWA (met vrijstelling)	12 381
1.1.1.2. Werkend in één job in loondienst, zonder tussenkomst van de RVA	2 949 121
1.1.2. Werkend in meerdere jobs in loondienst	
1.1.2.1. Werknemer of werkgever ontvangt voor de voornaamste job een uitkering in het kader van de werkloosheidsreglementering	
1.1.2.1.1. Werkend in meerdere jobs in loondienst, met tussenkomst van de RVA in het kader van een activeringsprogramma	389
1.1.2.1.2. Werkend in meerdere jobs in loondienst, met tussenkomst van de RVA in het kader van een halftijdse brugpensioenering	8
1.1.2.1.3. Werkend in meerdere jobs in loondienst, met tussenkomst van de RVA in het kader van een deeltijdse loopbaanonderbreking	1 117
1.1.2.1.4. Werkend in meerdere jobs in loondienst, met behoud van rechten en inkomensgarantie-uitkering, geen tussenkomst van de RVA in het kader van een ander activeringsprogramma	1 111
1.1.2.2. Werkend in meerdere jobs in loondienst, zonder tussenkomst van de RVA	113 050
1.2. Werkend als zelfstandige	596 087
1.2.1. In hoofdberoep	
1.2.1.1.	
1.2.1.2. Werkend als zelfstandige in hoofdberoep, met uitkering in kader van brugpensioenering	16
1.2.1.3. Werkend als zelfstandige in hoofdberoep, zonder RVA-statuu	513 077
1.2.1.4. Werkend als zelfstandige in hoofdberoep, met een uitkering in het kader van een loopbaanonderbreking	604
1.2.2. In bijberoep	
1.2.2.1. Werkend als zelfstandige in bijberoep, met uitkering als UVW	6 686
1.2.2.2. Werkend als zelfstandige in bijberoep, met uitkering in kader van brugpensioenering	1 574
1.2.2.3. Werkend als zelfstandige in bijberoep, zonder RVA-statuu	14 902
1.2.2.4. Werkend als zelfstandige in bijberoep, met een uitkering in het kader van een loopbaanonderbreking	1 689
1.2.3. Werkend als zelfstandige na pensioenleeftijd	57 539
1.3. Werkend als helper bij een werkgever met zelfstandigenstatuu	41 428
1.3.1. Werkend als helper in hoofdberoep	
1.3.1.1.	
1.3.1.2. Werkend als helper in hoofdberoep, met uitkering in kader van brugpensioenering	2

1.3.1.3. Werkend als helper in hoofdberoep, zonder RVA-statuu	38 972
1.3.1.4. Werkend als helper in hoofdberoep, met een uitkering in het kader van een loopbaanonderbreking	28
1.3.2. Werkend als helper in bijberoep	
1.3.2.1. Werkend als helper in bijberoep, met uitkering als UVW	88
1.3.2.2. Werkend als helper in bijberoep, met uitkering in kader van brugpensioenering	24
1.3.2.3. Werkend als helper in bijberoep, zonder RVA-statuu	306
1.3.2.4. Werkend als helper in bijberoep, met een uitkering in het kader van een loopbaanonderbreking	48
1.3.3. Werkend als helper na pensioenleeftijd	1 960
1.4. Werkend in loondienst en in zelfstandigenstatuu	136 758
1.4.1. Voornaamste job wordt uitgeoefend in loondienst	
1.4.1.1. Werknemer of werkgever ontvangt een uitkering in het kader van de werkloosheidsreglementering voor de voornaamste job	
1.4.1.1.1. Werkend in loondienst, met bijkomende activiteit in zelfstandigenstatuu, met tussenkomst van de RVA in het kader van een activeringsprogramma	141
1.4.1.1.2. Werkend in loondienst, met bijkomende activiteit in zelfstandigenstatuu, met tussenkomst van de RVA in het kader van een halftijdse brugpensioenering	22
1.4.1.1.3. Werkend in loondienst, met bijkomende activiteit in zelfstandigenstatuu, met tussenkomst van de RVA in het kader van een deeltijdse loopbaanonderbreking	863
1.4.1.1.4. Werkend in loondienst, met bijkomende activiteit in zelfstandigenstatuu, met behoud van rechten en inkomensgarantie-uitkering, geen tussenkomst van de RVA in het kader van een ander activeringsprogramma	304
1.4.1.2. Werkend in loondienst, met bijkomende activiteit in zelfstandigenstatuu, zonder tussenkomst van de RVA	124 274
1.4.2. Voornaamste job wordt uitgeoefend in zelfstandigenstatuu	
1.4.2.1. Werkend als zelfstandige in hoofdberoep met bijkomende job in loondienst	10 570
1.4.2.2. Werkend als helper in hoofdberoep, met bijkomende job in loondienst	584
2. Werkzoekend met tussenkomst van de RVA	328 571
2.0.1. Werkzoekend na voltijdse tewerkstelling	207 522
2.0.2. Werkzoekend na studies, gerechtigd op wachtuitkering	97 706
2.0.3. Werkzoekend na een vrijwillig deeltijdse job	22 564
2.0.4. Werkzoekend na studies, gerechtigd op overbruggingsuitkering	211
2.0.5. Werkzoekend met begeleidingsuitkering	568
3. Niet beroepsactief (met tussenkomst van de RVA)	298 775
3.0.1. Voltijds bruggepensioneerd	104 871
3.0.2. Voltijdse loopbaanonderbreking	23 247
3.0.3. Vrijstelling van inschrijving als werkzoekende	
3.0.3.1. Oudere werkzoekende	145 237
3.0.3.2. Vrijgesteld van inschrijving omwille van sociale of familiale omstandigheden	8 709
3.0.3.3. Vrijgesteld van inschrijving omwille van (beroeps-)opleiding	8 881
3.0.3.4. Andere vrijstellingen	7 830
4. Onbekend	4 119 633
4.0.1. Geschorste werkzoekende	807
4.0.2. Andere	4 118 826
Totaal	8 724 492

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ, basistoepassing 1 (Bewerking Steunpunt WAV)

Bijna de helft van deze personen (4 119 600 om precies te zijn) bevindt zich, nogal paradoxaal, in de groep 'onbekend'. Het gaat hier vooral om de gezinsleden van personen die bij de socialezekerheidsinstellingen gekend zijn, maar die zelf bij geen enkele van de deelnemende instellingen voorkomen. Bijgevolg heeft het Datawarehouse AM&SB over deze personen geen arbeidsmarktgerelateerde informatie. Indirect kunnen we wel stellen dat deze personen op 30 september 2001 niet-beroepsactief zijn: als werkende of uitkeringsgerechtigde werkzoekende, zouden ze immers zelf ook gekend geweest zijn bij de deelnemende instellingen en waren ze dus in een andere socio-economische positie terechtgekomen.

Als we het aantal personen gekend in het Datawarehouse AM&SB afzetten tegen de populatie zoals geregistreerd in het Rijksregister,² bekomen we de dekkingsgraad. Deze indicator geeft een idee van welke bevolkingsgroepen goed vertegenwoordigd zijn en welke bevolkingsgroepen ondervertegenwoordigd zijn in het Datawarehouse AM&SB. Met meer dan 8,7 miljoen gekende personen, bereikt het Datawarehouse AM&SB een globale dekkingsgraad van 85%. De basisgegevens van het Datawarehouse AM&SB komen vooral uit arbeidsmarktgerelateerde bronnen. Een onvermijdelijk gevolg hiervan is dat bevolkingsgroepen die gemiddeld minder bij de arbeidsmarkt betrokken zijn, ook minder in het Datawarehouse AM&SB vertegenwoordigd zijn. Omgekeerd ligt de dekkingsgraad hoger bij bevolkingsgroepen met een hogere arbeidsdeelname. Wanneer we ons beperken tot de arbeidsleeftijd (18 tot 64 jaar), neemt de dekkingsgraad met tien procentpunten toe (94,1%).

De hierboven geciteerde cijfers wijken af van de cijfers uit de basisbestanden van de deelnemende instellingen, bestanden die nochtans aan de bron liggen van het Datawarehouse AM&SB. Een eerste verklaring ligt in het meetmoment: in het Datawarehouse AM&SB is op de laatste dag van elk kwartaal een 'foto' beschikbaar van de arbeidsmarktpositie van de gekende populatie. Omdat niet alle deelnemende instellingen op hetzelfde meetmoment statistieken opstellen, zijn er dus afwijkingen mogelijk. Verder worden de gegevens pas na een aantal verificaties, toevoegingen en correcties, en dus pas na verloop van tijd, in het Datawarehouse AM&SB opgenomen. Een aantal deel-

nemende instellingen publiceert echter al 'snelle' of voorlopige statistieken, die weliswaar al een correcte raming kunnen geven, maar niet noodzakelijk alle verificaties, toevoegingen en correcties hebben ondergaan. De voornaamste verklaring is dat de bestanden in het Datawarehouse AM&SB niet zomaar bij elkaar worden opgeteld, maar integendeel aan elkaar worden gekoppeld (op basis van het gecodeerd INSZ-nummer van elke persoon). Een persoon die meerdere jobs uitoefent (en hierdoor bijvoorbeeld als loontrekkende gekend is bij RSZ en tegelijkertijd als zelfstandige bij RSVZ), wordt dus slechts één keer geteld. In het Datawarehouse AM&SB werden hiërarchische regels uitgedacht die voor elke persoon met meerdere arbeidsmarktposities bepalen in welke nomenclatuurpositie hij of zij thuishoort. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat een persoon bij de RSVZ het statuut 'zelfstandige in hoofdberoep' heeft, maar toch als 'loontrekkende met bijkomende zelfstandige activiteit' gecatalogeerd wordt in de nomenclatuur.

De veranderingen van 2003 hebben geleid tot een grondige herziening van de nomenclatuur. Waar de eerste versie gericht was op het detail en de illustratie van de diverse mogelijkheden van het Datawarehouse AM&SB, maakt de toevoeging van tal van nieuwe bestanden het niet langer haalbaar om gecombineerde informatie uit meerdere instellingen zoveel mogelijk in socio-economische posities te gieten. Voortaan gooit de nomenclatuur het over een andere boeg. De basisindeling blijft dezelfde: werkend, werkzoekend, niet-beroepsactief en onbekend. Maar het detail binnen de vier hoofdsegmenten wordt beperkt tot drie niveaus, zodat het overzicht beter bewaard blijft. Het extra detail is voortaan beschikbaar via de vele afgeleide variabelen die speciaal met dit doel werden gecreëerd.

Enkele voorbeelden van mogelijkheden en analyses

Een opsomming maken van de veelheid aan mogelijke toepassingen waartoe het Datawarehouse AM&SB zich leent, zou de grenzen van dit artikel ruim te buiten gaan. Hier lichten we enkel een tip van de sluier op door enkele reeds bewandelde pistes aan te halen. Wie meer informatie wil, kan terecht in het boek *Eén plus één is drie. Het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming*

(Vermandere, C., Van der Hallen, P. & Vanheerswynghels, A., 2006), waar het verslag werd verzameld van een aantal oefeningen uit de afgelopen jaren.

Gezin en arbeid

Erg belangrijk voor het arbeidsmarktonderzoek was bijvoorbeeld de toepassing van de internationaal gehanteerde LIPRO-typologie van huishoudens op de bevolkingsgegevens die vanuit het Rijksregister in het Datawarehouse AM&SB beschikbaar zijn. Hiermee is het Datawarehouse AM&SB de eerste administratieve dataset in België die de arbeidsmarktpositie van de bevolking kan linken aan de gezinssituatie. Als illustratie geven we hier figuur 1, over de invloed van de leeftijd van het jongste kind op de arbeidssituatie van Vlaamse vrouwen.

De figuur laat zien dat het aandeel werkenden het hoogst ligt bij vrouwen waarvan het jongste kind tussen drie en elf jaar oud is. Vrouwen met jongere of oudere kinderen hebben een lagere werkzaamheidsgraad. Opmerkelijk is dat de hogere werkzaamheidsgraad van vrouwen met een jongste kind

tussen drie en elf jaar niet samengaat met een hoog aandeel voltijds werkenden. Integendeel, de groep telt zelfs een lager aandeel voltijds werkenden dan de vrouwen met een kind jonger dan drie jaar. Wel stellen we vast dat van de vrouwen met een jongste kind tussen drie en elf een bijzonder hoog percentage deeltijds aan de slag is. Het is deze deeltijdarbeid die de totale werkzaamheidsgraad de hoogte in duwt.

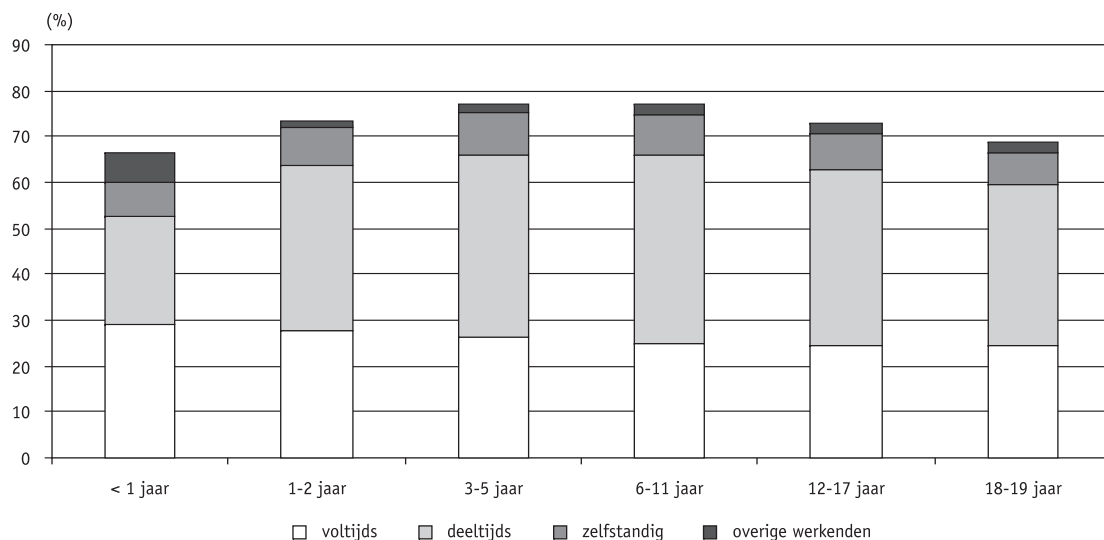
Arbeidsmarktmobiliteit en loopbaanpatronen

De koppeling op basis van de geanonimiseerde INSZ-nummers maakt het mogelijk om personen doorheen de tijd op te volgen. Bijgevolg kunnen we nagaan hoe groot de stromen zijn tussen de verschillende segmenten van de Belgische arbeidsmarkt.

Tabel 2 geeft de socio-economische mobiliteit van de bevolking tussen 2001 en 2002. Er zijn 92 028 werkenden in het 4de kwartaal van 2001 die een jaar later (4de kwartaal 2002) werkloos zijn. Tellen we alle personen op die in deze periode socio-economisch mobiel zijn geweest (in vet) dan komen

Figuur 1.

Arbeidssituatie van Vlaamse vrouwen tussen 20 en 44 jaar, samenwonend met een partner en twee kinderen naar leeftijd van het jongste kind (Vlaams Gewest; 4de kwartaal 2002)

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ, basistoepassing 11 (Bewerking Steunpunt WAV)

we op een totaal van 642 248 personen. Dat is 10,7% van de totale bevolking op arbeidsleeftijd, hetgeen we de arbeidsmarktmobiliteitsgraad noemen. De grootste stromen zijn die tussen het werkende en het niet-beroepsactieve segment, in beide richtingen, vervolgens die tussen werk en werkloosheid en tot slot de stromen tussen werkloosheid en niet-beroepsactiviteit.

Het is ook mogelijk om een steekproef te trekken uit het Datawarehouse AM&SB en op die manier panels op te volgen. Hierdoor kan (een deel van) de bevolking gedurende een langere periode worden opgevolgd. Een voorbeeld van zo'n dataset is

het PMBA-bestand, het Panel Mobiliteit Bevolking op Arbeidsleeftijd. Via Optimal Matching Analysis werd structuur gecreëerd in de grote verscheidenheid aan mogelijke loopbaanpatronen en werden gelijkaardige loopbanen samen gebundeld in dezelfde cluster. In ons voorbeeld gaat het om de loopbaanpatronen van personen die in het tweede kwartaal van 1998 werkzoekend waren.

Figuur 2 toont het aandeel mannen en vrouwen in elke cluster. De clusters aan de linkerkant van de totale verdeling vertonen een oververtegenwoordiging van vrouwen. In de clusters aan de rechterkant zijn de mannen oververtegenwoordigd.

Tabel 2.

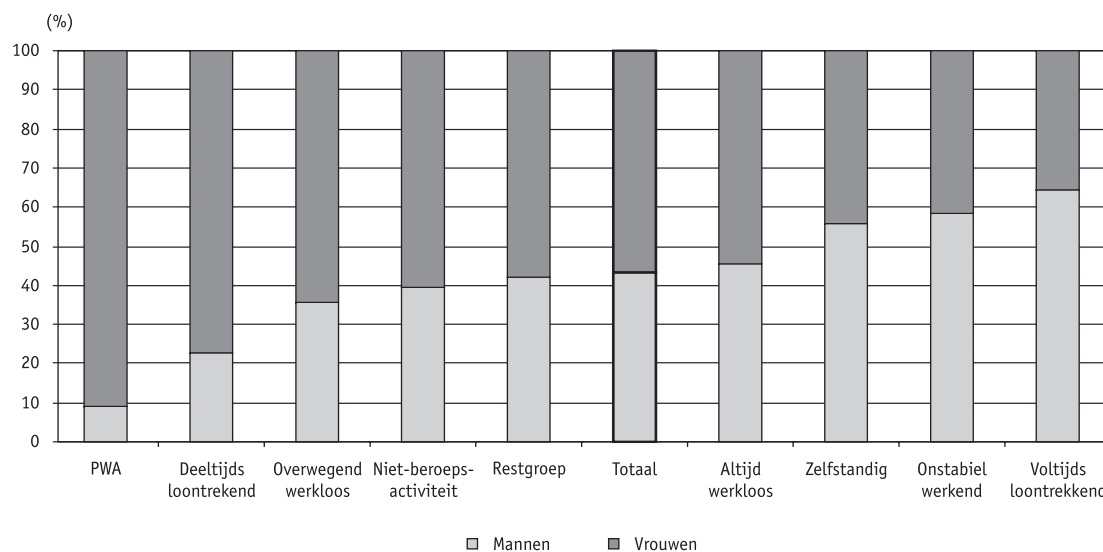
Socio-economische mobiliteit van de totale bevolking tussen 18 en 64 jaar (België; 4de kwartaal 2001-2002)

2002/4	2002/4			Totaal
	Werkend	Werkloos	Niet-beroepsactief	
Werkend	3 585 536			3 866 318
Werkloos		229 200		342 783
Niet-beroepsactief			1 563 266	1 811 149
Totaal	3 842 071	376 257	1 801 922	6 020 250

Bron: Datawarehouse AM&SB bij de KSZ, basistoepassing 8 (Bewerking Steunpunt WAV)

Figuur 2.

Aandeel mannen en vrouwen in elke cluster (België; 2de kwartaal 1998-3de kwartaal 2000)

Bron: PMBA-bestand uit het Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Steunpunt WAV)

De totale groep werklozen bestaat uit meer vrouwen dan mannen. Deze verhouding wordt weergegeven in de balk 'Totaal'. De afzonderlijke clusters worden met dit gemiddelde vergeleken. De cluster van de PWA (Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap) geeft een te verwachten beeld. Vrouwen zijn er sterk oververtegenwoordigd aangezien zij vaker dan mannen gebruik maken van dit activeringsprogramma. Ook te verwachten: de cluster van de deeltijds loontrekkenden bevat meer vrouwen dan gemiddeld.

Mannen hebben meer kans om het contact met de arbeidsmarkt te behouden. Ze zijn oververtegenwoordigd in de clusters van de zelfstandigen, de voltijds loontrekkenden en de onstabiele werkers. Hoewel deze laatste categorie een eerder precare positie weergeeft, zijn deze personen gedurende de geobserveerde periode wel steeds een aantal kwartalen aan het werk. Meer verrassend is dat mannen ook licht oververtegenwoordigd zijn in de cluster die altijd werkloos blijft. Dit kan verklaard worden door het feit dat de vrijgestelde oudere werklozen in het PMBA-bestand ook opgenomen zijn in de definitie van werkloze.

Koppeling met externe bestanden

Ten slotte is het ook mogelijk om ad hoc-koppelingen te maken tussen het Datawarehouse AM&SB en een extern gegevensbestand. Ter voorbereiding van de uitbreiding van het Datawarehouse AM&SB met

het Pensioenkadaster bijvoorbeeld werd een steekproef uit het Pensioenkadaster aan het Datawarehouse gekoppeld. Deze testcase leidde op zich al tot interessante onderzoeksresultaten. Voor het eerst was het mogelijk om het pensioenpad in beeld te brengen, de manier waarop de transitie van het werkend statuut naar het wettelijk rustpensioen wordt gemaakt.

Tabel 3 toont de pensioenpaden per pensioenstelsel. Maar liefst 89,7% van alle personen die in 2001 met pensioen gingen, hebben de arbeidsmarkt vroegtijdig verlaten. Bij werknemers en statutaire ambtenaren ligt dat aandeel zelfs nog iets hoger (respectievelijk op 95,6% en 93,3%). Bij de nieuw gepensioneerde zelfstandigen daarentegen had slechts de helft (52,2%) de arbeidsmarkt verlaten vooraleer de officiële pensioenleeftijd te bereiken.

Een deel van de *vervroegd gepensioneerden* hebben de arbeidsmarkt vroegtijdig verlaten via het stelsel van het vervroegd wettelijk rustpensioen. Deze gepensioneerden traden weliswaar vervroegd uit, maar bouwden toch voldoende loopbaan jaren op om in aanmerking te komen voor een vervroegd wettelijk rustpensioen.³ De meeste vroegtijdige uitreders vinden we echter bij de *informeel gepensioneerden*. Zij verlieten de arbeidsmarkt eveneens vroegtijdig, maar dan via andere stelsels dan het vervroegd wettelijk rustpensioen, zoals het conventioneel brugpensioen, de werkloosheid of het huishouden. Voor maar liefst de helft (49,5%) van de totale groep van nieuw gepensioneerden in 2001

Tabel 3.

Pensioenpaden per pensioenstelsel (België; nieuw gepensioneerden 2001)

(%)			ambtenaren		loopbaan	
Vervroegd gepensioneerden	26,3	27,7	93,3	45,6	40,2	
Informeel gepensioneerden	69,3	24,5	0,0	32,8	49,5	
Officieel gepensioneerden	3,9	36,3	4,5	18,2	8,4	
Laat gepensioneerden	0,5	11,5	2,2	3,5	1,9	
Totaal	100	100	100	100	100	

Bron: Pensioenkadasterdata 2001 geïntegreerd in het Datawarehouse AM&SB bij de KSZ (Bewerking Steunpunt WAV)

verliep de transitie naar het rustpensioen volgens dit pad. Bij de werknemers was zelfs meer dan twee derde (69,3%) reeds op jongere leeftijd uit de arbeidsmarkt getreden om vervolgens pas op de leeftijd van 62/65 jaar effectief op rustpensioen te gaan.

De tweede groep van gepensioneerden bestaat uit personen die de laatste job ten vroegste verlaten hebben bij het bereiken van de officiële pensioenleeftijd. Voor het totaal van de nieuw gepensioneerden in 2001 blijkt dat slechts een op de tien (10,3%) effectief doorgewerkt heeft tot aan de officiële pensioenleeftijd of later. Gepensioneerde werknemers en ambtenaren waren zelden aan het werk tot aan de officiële pensioenleeftijd (respectievelijk 4,4% en 6,7%). Van alle gepensioneerde zelfstandigen daarentegen bleef bijna de helft (47,8%) effectief aan het werk tot aan de officiële pensioenleeftijd of later.

Een wissel op de toekomst

Het jaar 2003 zal de geschiedenis van de arbeidsmarktstatistiek ingaan als het jaar van de ingrijpende veranderingen. Door het project 'e-government binnen de sociale zekerheid' veranderen vanaf 2003 de spelregels voor de aangifte aan de sociale zekerheid. Voortaan is zo'n aangifte multifunctioneel, wat betekent dat ze niet enkel dient voor de berekening van de verschuldigde bijdragen aan de instelling waar de aangifte wordt gedaan, maar dat de informatie ook dient voor de andere socialezekerheidsinstellingen. Een en ander heeft hier en daar een defintiewijziging met zich meegebracht, omdat de begripsomschrijvingen van de verschillende instellingen op elkaar moesten worden afgestemd. Zulks heeft verstrekkende gevolgen, zelfs tot in statistieklandschap. Vooral bij de RSZ was de verandering ingrijpend, in die mate zelfs dat een tijdreeksbreuk onvermijdelijk bleek. Een doorslag van deze tijdreeksbreuk vinden we ook terug in het Datawarehouse AM&SB.

Maar de veranderingen in het Datawarehouse AM&SB zullen verder gaan dan de hervormingen bij de zes instellingen die er van bij het begin bij waren. Met ingang van 2003 zal het Datawarehouse AM&SB worden uitgebreid met informatie uit nieuwe deelnemende instellingen. Volgende instellingen hebben ondertussen hun akkoord gegeven om deel te nemen aan het Datawarehouse AM&SB: de

Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS), CIMIRE (loopbaangegevens), het Fonds voor Arbeidsongevallen, het Fonds voor Beroepsziekten, het Nationaal Intermutualistisch College, de POD Maatschappelijke Integratie, de Rijksdienst voor Pensioenen, de VDAB/BGDA/Forem. De toevoeging van deze bestanden verbetert ons zicht op de arbeidsmarkt aanzienlijk: de dekkingsgraad van het Datawarehouse AM&SB verhoogt (de voorheen blinde vlekken als het gepensioneerde segment, het segment van de leefloners of het segment van de niet-uitkeringsgerechtigde werkloosheid worden immers ingevuld) en het aantal personen in de categorie 'onbekend' vermindert. Andere bronnen zorgen voor een verrijking van het Datawarehouse AM&SB in de diepte en voegen informatie toe over personen die reeds in het Datawarehouse gekend waren. Veel van de nieuwe bronnen bieden ons informatie over het niet-beroepsactieve segment. Om hieraan uiting te geven, werd het Datawarehouse Arbeidsmarkt in 2003 omgedoopt tot Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming.

*Caroline Vermandere
Steunpunt WAV*

Noten

1. Meer achtergrond vindt u in Vermandere, C., Van der Hallen, P. & Vanheerswynghels, A. (2006).
2. In principe moeten we de vergelijking maken met Rijksregister+KSZ-register: het Datawarehouse AM&SB kent ook een aantal personen die niet in het Rijksregister gekend zijn. In 2001 gaat het om 242 500 personen. Hieronder vallen bijvoorbeeld de inkomende grensarbeiders, die niet gekend zijn in het Rijksregister omdat ze niet op Belgisch grondgebied gedomicilieerd zijn. Deze personen krijgen een uniek socialezekerheidsnummer in een ander register, het KSZ-register. Omwille van de eenvoud en de beschikbare kruisingen naar persoonskenmerken, vergelijken we hier de Datawarehousepopulatie met woonplaats in België met de populatie gekend in het Rijksregister.
3. Daarnaast komen hier ook ambtenaren terecht die vroegtijdig van ambtswege op pensioen gesteld worden wegens blijvende arbeidsongeschiktheid en bepaalde categorieën van werkenden voor wie de officiële pensioenleeftijd lager ligt.

Bibliografie

Van der Hallen, P. & Van Mechelen, N. (2001). Datawarehouse, een bron voor arbeidsmarktonderzoek? *Over.Werk, tijdschrift van het Steunpunt WAV*, 2001 (1-2), Leuven.

Vermandere, C., Van der Hallen, P. & Vanheerswynghe, A. (Eds.) (2006). *Eén plus één is drie. Het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming*. Brussel (te verschijnen).

Vermandere, C. & Stevens, E. (2002). Een volgende aflevering in het Datawarehouse-feuilleton... *Over.Werk, tijdschrift van het Steunpunt WAV*, 2002 (1-2), Leuven.

Vermandere, C. (2002). Het Datawarehouse opent zijn deuren. *Over.Werk, tijdschrift van het Steunpunt WAV*, 2002 (4), Leuven.